

СИСТЕМА БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ ТА ЗАГРОЗЛИВІ ЕКОНОМІЧНІ ПРОЦЕСИ: ТІНІЗАЦІЯ І КРИМІНАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ

© 2014 ЄНІНА-БЕРЕЗОВСЬКА А. О., СЕРЕДІНА Г. В.

УДК 65.012:343.37

Єніна-Березовська А. О., Середіна Г. В. Система безпеки держави та загрозливі економічні процеси: тінізація і криміналізація економіки

Мета статті полягає в аналізі системи економічної безпеки держави, у виявленні проблем щодо розуміння системи безпеки країни, її основних структурних елементів, взаємозв'язку з такими загрозовими економічними процесами, як тінізація та криміналізація економіки. Аналізуючи, систематизуючи та узагальнюючі наукові праці багатьох учених, було розкрито структурні складові елементи системи безпеки країни, обґрунтовано місце і роль фінансової безпеки у складі економічної та національної безпеки держави, з'ясовано суть тінізації та криміналізації економіки. Виявлено причини розвитку тіньової економіки та її складові (неформальна, підпільна, кримінальна). За результатами дослідження конкретизовано негативний вплив тіньової економіки та криміналізації економіки на систему безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека держави, фінансова безпека країни, тіньова економіка, криміналізація економіки.

Рис.: 5. **Бібл.:** 33.

Єніна-Березовська Анастасія Олександрівна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: eninaberezovska@mail.ru

Середіна Ганна В'ячеславівна – викладач кафедри банківської справи, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: ann-seredina@yandex.ru

УДК 65.012:343.37

Єніна-Березовская А. А., Середина А. В. Система безопасности страны и угрожающие экономические процессы: тенезация и криминализация экономики

Целью статьи было проведение анализа системы экономической безопасности государства, выявление проблем относительно понимания системы безопасности страны, её основных структурных элементов, взаимосвязи с такими угрожающими процессами, как тенезация и криминализация экономики. Анализируя, систематизируя и обобщая научные труды ученых, были раскрыты структурные составляющие элементы системы безопасности страны, обоснованы место и роль финансовой безопасности в составе экономической и национальной безопасности Украины, раскрыта сущность тенезации и криминализации экономики. Выявлены причины развития теневой экономики и её составные (неформальная, скрытая, криминальная). По результатам исследования конкретизировано негативное влияние теневой экономики и криминализации экономики на систему безопасности государства.

Ключевые слова: экономическая безопасность государства, финансовая безопасность страны, теневая экономика, криминализация экономики.

Рис.: 5. **Библ.:** 33.

Єніна-Березовская Анастасия Александровна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры налогообложения, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: eninaberezovska@mail.ru

Середина Анна Вячеславовна – преподаватель кафедры банковского дела, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

E-mail: ann-seredina@yandex.ru

UDC 65.012:343.37

Yenina-Berezovska A. O., Seredina H. V. Security System of the Country and Threatening Economic Processes: Shadowing and Criminalization of the Economy

The article is aimed at the analyzing of the economic security of the State, the identification of problems regarding the understanding of the country's security issues and main structural elements, the relationships with such threatening processes, as shadowing and criminalization of the economy. When analyzing, systematizing and summarizing the scientific works from scientists, the structural components of the security system of the country were revealed, position and role of financial security in the economic and national security of Ukraine were grounded, the substance of shadowing and criminalization of the economy were revealed. Causes of development of the shadow economy and its components (informal, hidden, crime) were discovered. The study determined a negative influence of the shadow economy and criminalization of the economy on the security system of the State.

Key words: economic security of the State, the country's financial security, shadow economy, criminalization of the economy.

Рис.: 5. **Bibl.:** 33.

Yenina-Berezovska Anastasiia O. – Candidate of Sciences (Economics), Senior Lecturer of the Department of Taxation, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: eninaberezovska@mail.ru

Seredina Hanna V. – Lecturer of the Department of Banking, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: ann-seredina@yandex.ru

Питання економічної безпеки держави у сучасних умовах підписання угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є надзвичайно актуальним. Наукові дослідження управління системою безпекою країни знайшли відображення в працях таких зарубіжних економістів, як С. Ю. Глазьев, В. М. Єрмашкевич, А. М. Ілларіонов, Є. А. Олейніков, В. К. Сенчагов. Серед українських вчених можна виділити дослідження О. І. Барановського, Б. В. Губського,

Н. М. Внукової, М. М. Єрмошенко, Я. А. Жаліло, В. І. Мунтіяна, Г. А. Пастернак-Таранушенка, В. А. Предборського, О. О. Сльозко, А. І. Сухорукова та інших вчених, в яких розглянуто сутність, складові системи безпеки країни та базові засади її забезпечення. Однак недостатньо висвітленими і дискусійними залишаються питання щодо розуміння системи безпеки країни, її основних структурних елементів, взаємозв'язку з такими загрозовими економічними процесами, як тінізація та криміналізація економіки.

У межах даної тематики наукового дослідження виявляється перелік проблем, з якими зіштовхується держава, суб'єкти господарювання на всіх рівнях фінансових відносин у процесі функціонування національної економічної системи. Основною науковою проблемою для держави, суб'єктів господарювання є відсутність ефективного управління системою безпеки держави з урахуванням загрозливих тенденцій зростання таких економічних процесів, як тінізація та криміналізація економіки.

У статті проаналізовано законодавчу базу [1 – 9] і дослідження вчених [10 – 24], які розглядали питання національної безпеки країни. Таким чином, зроблено висновок, що економічна безпека є стрижневою і визначає життєвість інших сфер національної безпеки, а фінансова безпека є основною складовою економічної безпеки та охоплює фінансову безпеку на рівнях особистості, галузей та підприємств, регіональному, державному та міжнародному.

У цьому контексті доволі переконливим аргументом є визначення М. М. Єрмошенко [16, с. 30], який зазначає, що фінансова безпека є ґрунтовною складовою економічної безпеки держави, оскільки на фінансах базується будь-яка економіка, фінанси – кров економічної системи держави. Вчений обґрунтовує необхідність забезпечення і підтримки фінансової безпеки держави, тому що вона стосується не лише держави в цілому, а й усіх галузей національного господарства, приватних підприємств, усього суспільства.

Місце фінансової безпеки в системі безпеки країни зображено на *рис. 1*.

На *рис. 1* видно, що фінансова безпека є однією із складових підсистем економічної безпеки країни. Проте, деякі вчені стверджують, що фінансова безпека є самостійним видом національної безпеки [11, 15, 16], із чим можна погодитися, адже обґрунтуванням такої позиції виступають: наявність негативних чинників фінансової сфери, що становлять загрози національній безпеці України; крім переліку внутрішніх і зовнішніх загроз, фінансова безпека має свої об'єкт, суб'єкт, предмет; характеризується якісними та кількісними показниками; має властиву лише їй стратегію забезпечення.

Так, О. І. Барановський [11, с. 5] зазначає, що фінансова безпека посідає особливе та надзвичайно важливе місце в системі безпеки держави, оскільки безпосередньо впливає на політичне життя суспільства, реалізацію економічної політики, виконання соціальних програм, зміцнення обороноздатності та безпеки держави, розв'язання екологічних проблем.

Посилення інтересу до фінансової безпеки країни з боку вчених, економістів і державних службовців пов'язане з визнанням пріоритетної ролі, яку вона відіграє у забезпеченні національної та економічної безпеки країни, у запровадженні ефективного управління системою безпеки держави у сучасних умовах.

Управління системою безпеки країни повинно мати направленість державного регулювання не тільки на боротьбу з загрозами економіці країни, але й на усунення потенційних небезпек і підвищення розвитку внутрішніх резервів і сил держави.

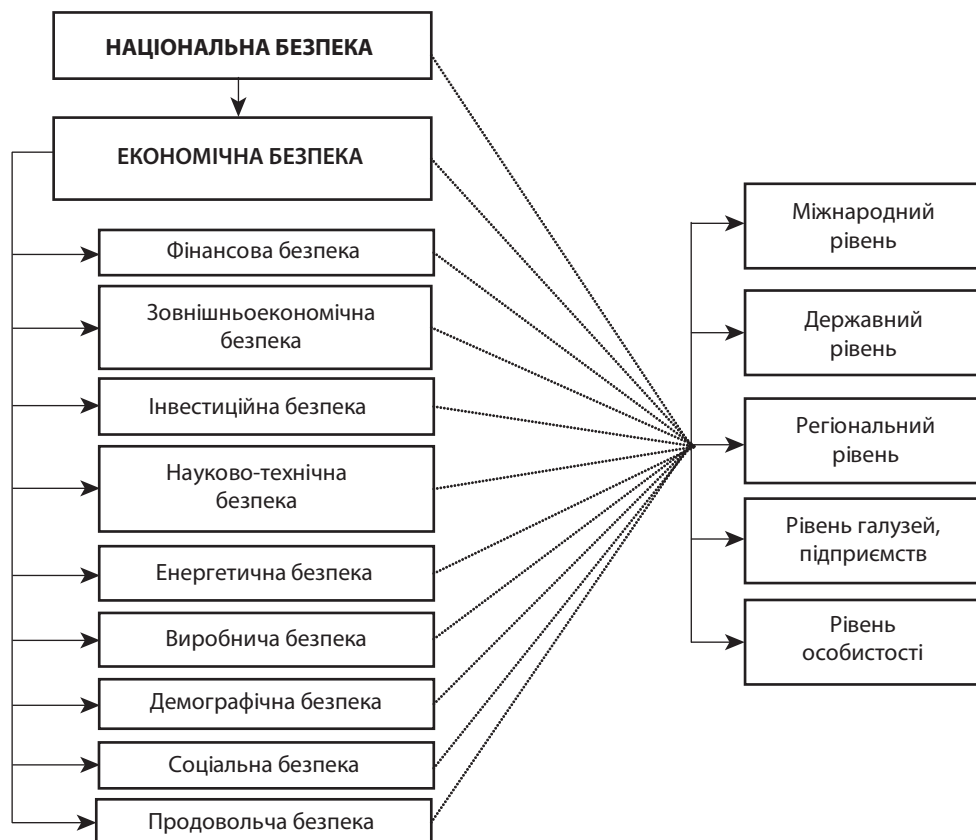

Рис. 1. Фінансова безпека в системі безпеки країни

Джерело: складено авторами на основі джерел [11, 16, 25]).

На жаль, неефективне управління фінансовою безпекою призводить до збільшення масштабів тіньової економіки країни [26], що є серйозною проблемою для держави, створює загрозу економічній безпеці держави. Пагубний вплив тіньової економіки обумовлюється тим, що вона проникає у всі стадії процесів виробництва, розподілу та перерозподілу ресурсів, деформує основи добропорядної, сумлінної конкуренції, скорочує доходи бюджетів всіх рівнів, є джерелом корупції [27, с. 270]. Наявність тіньової економіки, здебільшого сформованої в результаті неадекватної економічної політики, являє собою серйозну загрозу економічній безпеці держави.

Основні складові тіньової економіки в системі економічної безпеки держави зображено на рис. 2.

Рис. 2. Складові тіньової економіки в системі економічної безпеки держави

До підпільної (скритої) тіньової економіки належить економічна діяльність домогосподарств. Вона дає можливість людям вижити в складних умовах існування та підтримати допустимий рівень життя малозабезпеченим і середнім верствам населення. До цієї складової тіньової економіки належить діяльність людей, яка не враховується державою. Наприклад, надання в оренду житла; продаж продуктів харчування, отриманих власною працею на городі або за рахунок вирощування великої рогатої худоби; надання приватних послуг з репетиторства та догляду за дитиною або літніми чи хворими людьми; продаж товарів власного кустарного виробництва та інші. В. Предборський [28, с. 14] стверджує, що близько 40% працездатного населення мають ті чи інші доходи від тіньової економіки.

До тіньової економіки неформального типу відносять діяльність легально зареєстрованих підприємств та фірм, але коли значна її частина умисно прихована від контролюючих органів шляхом ухилення від сплати податків, або здійснення певних операцій без отримання обов'язкових документів; співпраця з офіційно незареєстрованими підприємствами; підпільні цеха та інші.

До кримінальної (чорної) економіки належить заборонена законодавством діяльність кримінального харак-

теру. Наприклад, торгівля людьми та їх органами, корупція, контрабанда, кіднепінг, рейдерство, шахрайство, проституція, виготовлення та збут наркотиків і зброї та інше.

Їх складові долі в загальному обсязі тіньової економіки приведені на рис. 3.

Умовою успішної протидії тіньовій економіці є виявлення та усунення причин виникнення та розвитку цього явища. Більшість з них пов'язані з особистістю керівництва та залежать від його порядності та законслухняності. Але є й такі причини, які не залежать від керівника, але формують у нього негативне ставлення до діючої влади та загальної політики держави.

Центром дослідження корпоративних відносин було проведено опитування з метою визначення причин

тіньової економіки. На думку експертів, основними причинами є: надто високі податки, недосконалість законодавства, побори з боку представників влади, бажання підприємців отримати надто високі доходи, небажання сплачувати податки, зв'язок бізнесу з кримінальними структурами та нечесність підприємців (рис. 4).

Отже, на даному етапі реформування економіки країни перед владою гостро постало питання боротьби

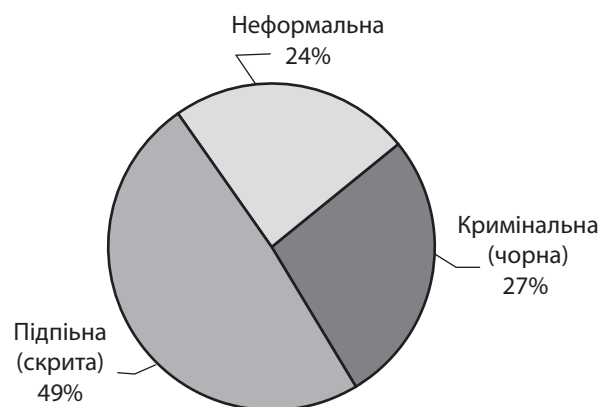

Рис. 3. Частки складових тіньової економіки від загального обсягу

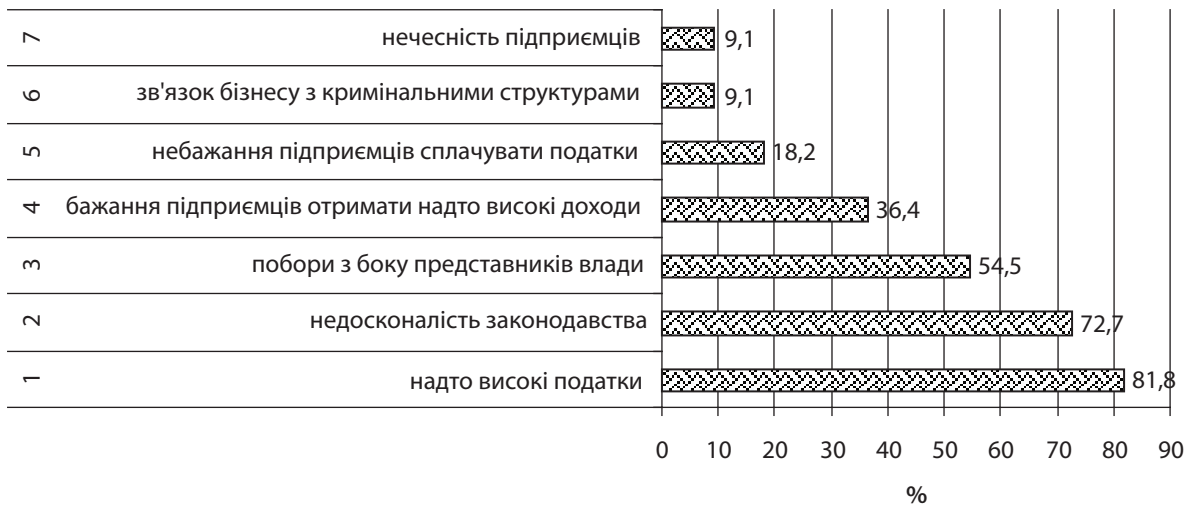

Рис. 4. Основні причини виникнення тіньової економіки та їх значимість

■ результати опросу експертів, %

з тіньовою економікою, яка з кожним роком стає все більш розвиненою. Спеціалістами центру дослідження корпоративних відносин було здійснено опитування експертів з метою визначення сфер економічної діяльності, в яких спостерігається найбільший тіньовий обіг. Так, на думку експертів, у ролі яких виступали спеціалісти центрів антикризових досліджень, політичного маркетингу, інституту національної стратегії України, суспільного комітету національної безпеки України та ін., торгівля виявилась найбільш непрозорою сферою економічної діяльності. Саме в цій сфері в тіньовому обігу знаходиться 80% від офіційного ВВП, що формується в даному секторі. На другому і третьому місцях

знаходиться будівництво та нерухомість. Це пов'язано з тим, що система отримання дозволів на будівництво на практиці виявилася дуже складною та корумпованою. На останнє місце по тінізації діяльності експерти віднесли банки. Дані фінансово-кредитні установи не беруть участі в тіньових операціях напряму, бо їх діяльність надто контролюється, але вони отримують ніде офіційно не враховані кошти від клієнтів за надання кредитів, переведення в готівку грошей та інше. Результати опитування представлені на рис. 5.

У результаті тіньова економіка породжує низку наслідків, які негативно впливають на економіку та сталий розвиток держави і загрожують її безпеці. До

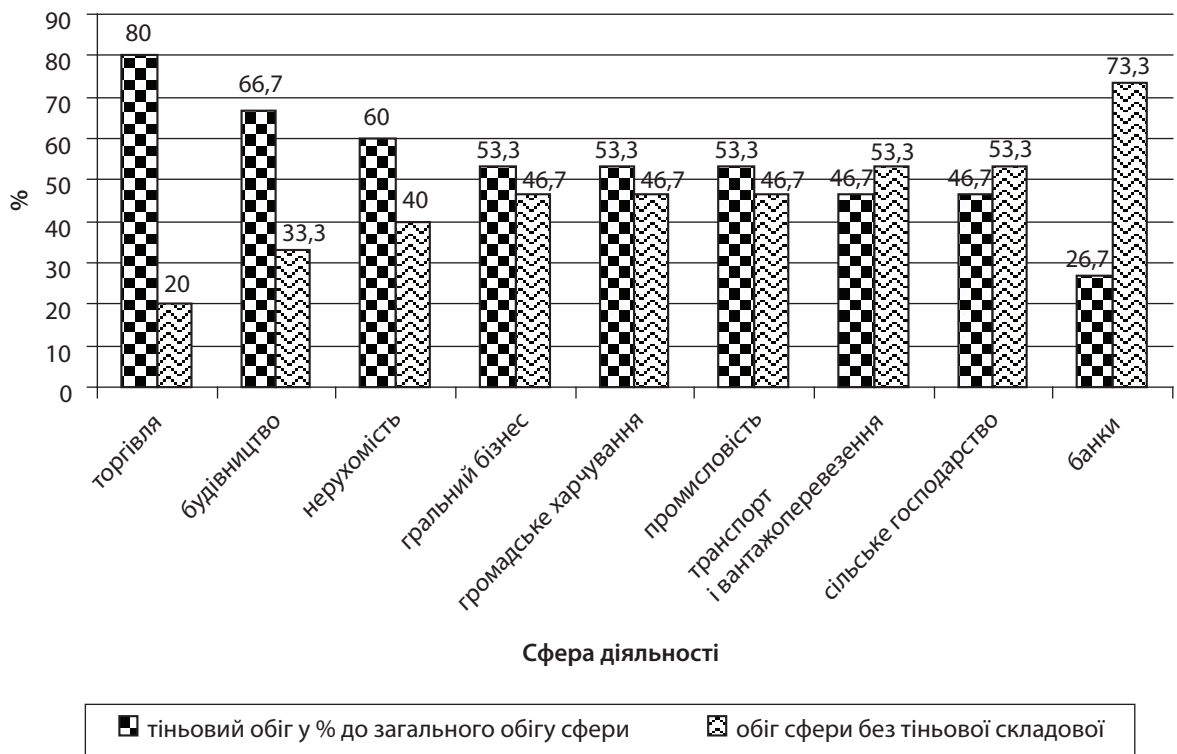

Рис. 5. Розподіл тіньових сфер економічної діяльності

них належать: втрата державою можливості реального керування економікою; відтік капіталу за кордон; небажання інвесторів вкладати ресурси у розвиток української економіки; зниження конкурентоспроможності підприємств, які працюють легально і не приховують свої реальні доходи; зменшення податкової бази, через що збільшується податковий тягар на легальний сектор економіки; посилення впливу фінансових ресурсів на політичну владу в державі, засоби масової інформації, виборчі кампанії; збільшення масштабів корупційності влади; розширення неконтрольованої торгівлі товарами, що є небезпечними для вживання (наркотики) та неякісними товарами; погіршення взаємовідносин у суспільстві, через вагоме майнове розшарування соціуму; встановлення правил і норм поведінки; утворення паралельної державної інфраструктури влади; посилення зв'язку бізнесу з кримінальними структурами.

Для позначення неконтрольованих державою економічних процесів використовуються два поняття: «тіньова» і «кримінальна» економіка. Поняття ці близькі, але не ідентичні. Тіньова економіка ширше другого поняття на величину некримінальних економічних процесів. Криміналізація економіки (від лат. *criminalis* – що відноситься до злочину) – стан економіки, при якому значне місце займає діяльність по збільшенню і присвоєнню доходів, одержаних злочинним шляхом. Іншими словами, структура тіньової економіки включає в себе як кримінальні, так і некримінальні дії, які обумовлюють надбавку до державного бюджету.

Значимо, що система фінансової безпеки відповідає за збереження ресурсів, виконання державних зобов'язань та функцій, виконання соціальних програм. Актуальним є питання фінансових втрат держави, які залежать від стану злочинності, що є соціально небезпечним явищем для суспільства і держави.

Так, криміналізація кредитно-фінансової сфери (далі – КФС) має особливу небезпеку, оскільки вона дестабілізує грошово-кредитну систему, підпорядковуючи своєму впливові ключові сегменти ринку, формуючи фінансову базу для зростання організованої злочинності в різних органах державної влади за допомогою корупції та хабарництва.

Відмітимо, що відповідальність за злочини в КФС закріплено кримінально-правовими нормами, розміщеними у розділі VII «Злочини у сфері господарської діяльності» Кримінального Кодексу України [29]. Окремого виділення розділу злочинів проти КФС у Кодексі не передбачено.

Злочини у сфері господарської діяльності – це передбачені нормами Кримінального Кодексу України суспільно небезпечні, винні діяння, які посягають на суспільні відносини, що складаються у процесі господарської діяльності.

Залежно від безпосередніх об'єктів злочинів, які входять у дану групу, злочини в КФС можна систематизувати таким чином:

1. Злочини у сфері фінансової, банківської, бюджетної систем та у сфері валютного регулювання: ст. ст. 199,

200, 202, 208, 210 – 212, 212-1, 216, 231 – 233, 235 Кримінального Кодексу України [29].

2. Злочини у сфері підприємництва, конкуренції, банкрутства і обігу цінних паперів: ст. ст. 203, 204, 205, 206, 207, 209, 209-1, 213, 214 – 217, 222 – 224, 228, 234 Кримінального Кодексу України [29].

3. Злочини, що посягають на суспільні відносини забезпечення інтересів юридичних чи фізичних осіб і держави, пов'язаних із неплатоспроможністю: ст. ст. 218, 219, 220, 221 Кримінального Кодексу України [29].

Таким чином, злочинність у кредитно-фінансовій сфері (якісну її сторону – матеріальні збитки внаслідок здійснення злочинів в кредитно-фінансовій сфері) було виділено як важливий індикатор фінансової безпеки країни.

Учені [30] до злочинів у кредитно-фінансовій сфері відносять:

- ✦ виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут піддроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї;
- ✦ незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення;
- ✦ порушення порядку зайняття банківською діяльністю;
- ✦ ухилення від повернення виручки в іноземній валюті;
- ✦ незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків;
- ✦ порушення законодавства про бюджетну систему України, видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч установленому законом порядку;
- ✦ ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування, запроваджених у встановленому законом порядку;
- ✦ шахрайство з фінансовими ресурсами;
- ✦ порушення порядку випуску (емісії) та обігу цінних паперів;
- ✦ змова про зміну чи фіксування цін або змушування до їх змін чи фіксування;
- ✦ фіктивне банкрутство;
- ✦ доведення до банкрутства;
- ✦ приховування стійкої фінансової неспроможності;
- ✦ незаконні дії в разі банкрутства.

Незважаючи на те, що зростання злочинності спостерігається практично в усіх секторах економіки, кредитно-фінансова сфера продовжує залишатися однією з найбільш криміногенних. Кількість злочинів, які чиняться у цій сфері, постійно зростає.

На сьогодні Департамент інформаційних технологій МВС України в Інформаційному бюлетені про стан злочинності на території України [31] окремо не виділяє показник «матеріальні збитки внаслідок здійснення зло-

чинів у кредитно-фінансовій сфері». Наявна статистична інформація не дає можливості повно і точно визначити загальну суму збитків, завданих суспільству внаслідок скоєння злочинів у кредитно-фінансовій сфері. Але за даним показником можна встановити приблизні масштаби та характер динаміки матеріальних збитків.

Українські кримінологи А. Кулик і В. Бобир визначають злочинність у сфері економіки таким чином: це злочини, що спричиняють шкоду суспільним відносинам у виробничій, кредитно-фінансовій та торговій сферах [32].

Оскільки показник «матеріальні збитки внаслідок здійснення злочинів у кредитно-фінансовій сфері» входить до структури «матеріальні збитки внаслідок здійснення злочинів у сфері економіки» і щодо нього є відповідна статистика, запропоновано для проведення досліджень використовувати значення цього показника. Середньорічний темп зростання за даним показником 9,5% [33].

Масштаби криміналізації сучасної економіки України становлять значну загрозу національній безпеці держави. Тепер ця проблема хвилює не тільки науковців і практичних працівників, але й пересічні громадяни відчувають на собі її негативні наслідки.

Автори переконані, що важливим фактором зниження криміногенного впливу організованої економічної злочинності є з'ясування причин і нейтралізація умов, що сприяють здійсненню конкретних протиправних діянь. Потрібно законодавчо врегулювати проведення обов'язкових кримінологічних експертиз проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань фінансової, банківської і господарської діяльності. Метою таких досліджень є виявлення та усунення недоліків правового регулювання, що унеможлиблюватимуть подальшу криміналізацію окремих галузей економіки.

Наведені заходи, на погляд авторів статті, дадуть можливість більш ефективно боротися зі штучною неплатоспроможністю підприємств, фіктивними банкрутствами, тіншовими операціями, а також іншими технологіями, що обслуговують тіншовий обіг.

Таким чином, на основі проведених досліджень отримано такі результати:

- ✦ розкрито структурні складові елементи системи безпеки країни;
- ✦ обґрунтовано місце і роль фінансової безпеки у складі економічної та національної безпеки України;
- ✦ з'ясовано суть «тінзації» і «криміналізації» економіки та конкретизовано їх негативний вплив на систему безпеки країни. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – С. 141.
2. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 01.07.2010 р. № 2411-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 40. – С. 527.
3. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 року № 2850-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – С. 25 – 29.

4. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 р. № 1550-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 37. – С. 538.

5. Указ Президента України «Про Концепцію державної регіональної політики» № 349 від 25.05.2001 р. // Офіційний вісник України. Офіційний вісник України. – 2003. – № 22. – С. 983.

6. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» № 105/2007 від 12.02.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 11. – С. 389.

7. Постанова Кабінету Міністрів України № 1001 від 21.07.2006 р. «Про Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2015 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>

8. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки: Послання Президента України до Верховної Ради України, 30 квіт. 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – 4 червня. – С. 5 – 12.

9. Збірник нормативно-правових актів України: «Економічна безпека держави» / [Укладачі: Т. Т. Ковальчук, З. С. Варналії, В. В. Феценко, О. В. Сидорчук]. – К. : Міжвідомча комісія з питань фінансової безпеки при Раді національної безпеки і оборони України, 2001. – 106 с.

10. Бандурка О. М. Основи економічної безпеки : підруч. для вищ. навч. закл. / О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков. – Х. : Видавництво Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.

11. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.

12. Глобалізація та безпека розвитку / [О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін.] ; під ред. О. Г. Білорус. – К. : КНЕУ. – 2001. – С. 415 – 438.

13. Гончаренко О. Громадський контроль і система національної безпеки України / О. Гончаренко, Р. Джангужин, Е. Лисичин // Дзеркало тижня. – 2002. – № 35. – С. 1 – 12.

14. Губський Б. В. Економічна безпека держави: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. – К. : ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 121 с.

15. Дмитренко Е. Фінансова безпека держави потребує нормативно-правового врегулювання / Е. Дмитренко // Віче. – 2003. – № 10. – С. 53 – 55.

16. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Єрмошенко. – К. : Видавничий центр КНТЕУ, 2001. – 310 с.

17. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С. А. Єрохін. – К. : Світ знань, 2002. – 528 с.

18. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економічного прогнозування ; кер. проєкту В. М. Геєць. – К. : Лотос, 1999. – 56 с.

19. Мунтіян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтіян. – К. : В-во КВІЦ, 1999. – 464 с.

20. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення : підруч. для держ. службовців, науковців, студ. і аспірантів вищ. навч. закл. екон. профілю / Г. Пастернак-Таранушенко ; за ред. Б. Кравченко ; Київ. екон. ін-т менеджменту. – К. : Кондор, 2002. – 302 с.

21. Пашко Є. О. Механізм інтеграції України до світового валютного ринку : автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / Є. О. Пашко. – Донецьк, 2004. – 20 с.

22. Система економічної безпеки держави : монографія / Під заг. ред. А. І. Сухорукова ; НІПМБ при РНБОУ. – К. : ВД «Стилос», 2009. – 685 с.

23. Сухоруков А. І. Сучасні проблеми фінансової безпеки України : монографія / А. І. Сухоруков. – К. : НІПМБ, 2005. – 140 с.

- 24. Сухоруков А. І.** Фінансова безпека держави : навч. посіб./ А. І. Сухоруков, О. Д. Ладюк. – К. : Центр навч. літ., 2007. – 189 с.
- 25.** Методика розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
- 26.** Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави. Національна доповідь : монографія / За заг. ред. В. М. Гейця та ін. – К. : НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
- 27.** Налоговая политика: теория и практика / И. А. Майбуров и др. / Под ред. И. А. Майбунова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 519 с.
- 28. Предборський В. А.** Тіньова економіка як загроза національній безпеці / В. А. Предборський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 9(52). – С.14 – 18.
- 29.** Кримінальний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini.htm
- 30.** Економічна енциклопедія / Відп. ред. С. В. Мочерний. – Київ : Видавничий центр «Академія». – Т. 1, 2000. – 863 с. ; Т. 2, 2001. – 847 с. ; Т. 3, 2002. – 952 с.
- 31.** Інформаційний бюлетень про стан злочинності на території України за 2006 рік / Департамент інформаційних технологій МВС України. – К., 2007. – 54 с.
- 32. Кулик А.** Дослідження загальної тенденції злочинності в Україні / А. Кулик, В. Бобир. – 28.11.2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.anti-crime.org>, 28.11.2008.
- 33.** Курс кримінології. Особлива частина : підручник / [М. В. Корнієнко, Б. В. Романюк, І. М. Мельник та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джузи. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 480 с.

REFERENCES

- Bandurka, O. M. and others. *Osnovy ekonomichnoi bezpeky* [Basic economic security]. Kharkiv: KhNUVS, 2003.
- Baranovskiy, O. I. *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia)* [Financial security in Ukraine (assessment methodology and tools required)]. Kyiv: KNTEU, 2004.
- Bilorus, O. H. and others. *Hlobalizatsiia ta bezpeka rozvytku* [Globalization and security development]. Kyiv: KNEU, 2001.
- Dmytrenko, E. "Finansova bezpeka derzhavy potrebuie normatyvno-pravovoho vrehulivannia" [Financial security state requires legal regulation]. *Viche*, no. 10 (2003): 53-55.
- Ekonomichna bezpeka derzhavy* [The economic security of the state]. Kyiv: Mizhvidomcha komisiiia z pytan finansovoi bezpeky pry Radi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy, 2001.
- Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia]. Kyiv: Akademiia, 2000 - 2002.
- Honcharenko, O., Dzhanzhuzhyn, R., and Lysytsyn, E. "Hromadskiy kontrol i systema natsionalnoi bezpeky Ukrainy" [Social control system and the national security of Ukraine]. *Dzerkalo tyzhnia*, no. 35 (2002): 1-12.
- Hubskiy, B. V. *Ekonomichna bezpeka derzhavy: metodolohiia vymiru, stan i stratehiia zabezpechennia* [The economic security of the state: measurement methodology, state and strategy support]. Kyiv: Ukrarkhbudininform, 2001.
- Informatsiinyi biuleten pro stan zlochynnosti na terytorii Ukrainy za 2006 rik* [Newsletter of the state of crime in the territory of Ukraine in 2006]. Kyiv, 2007.
- Kontseptsiiia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [The concept of economic security of Ukraine]. Kyiv: Lotos, 1999.
- Kulyk, A., and Bobyr, V. "Doslidzhennia zahalnoi tendentsii zlochynnosti v Ukraini" [The study of general trends in crime in Ukraine]. <http://www.anti-crime.org>
- Korniienko, M. V. and others. *Kurs kryminolohii. Osoblyva chastyna* [The course criminology. Special Section]. K. : Yurinkom Inter, 2001.
- [Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-2006-%EF>
- [Legal Act of Ukraine] (2002).
- [Legal Act of Ukraine] (2000).
- [Legal Act of Ukraine] (1996).
- [Legal Act of Ukraine] (2007). http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
- [Legal Act of Ukraine]. http://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini.htm
- [Legal Act of Ukraine] (2007).
- [Legal Act of Ukraine] (2001).
- [Legal Act of Ukraine] (2010).
- [Legal Act of Ukraine] (2005).
- Mayburov, I. A. and others. *Nalogoiva politika: teoriia i praktika* [Tax policy: theory and practice]. Moscow: YUNITI-DANA, 2010.
- Muntian, V. I. *Ekonomichna bezpeka Ukrainy* [The economic security of Ukraine]. Kyiv: KVITs, 1999.
- Predborskiy, V. A. "Tynova ekonomika iak zahroza natsionalnii bezpetsi" [The shadow economy as a threat to national security]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 9 (52) (2005): 14-18.
- Pasternak-Taranushenko, H. *Ekonomichna bezpeka derzhavy. Statyka protsesu zabezpechennia* [The economic security of the state. Static process support]. Kyiv: Kondor, 2002.
- Pashko, I. E. O. "Mekhanizm intehratsii Ukrainy do svitovoho valiutnoho rynku" [The mechanism of integration of Ukraine into the global currency market]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.05.01*, 2004.
- Sukhorukov, A. I., and Ladiuk, O. D. *Finansova bezpeka derzhavy* [Financial security state]. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury, 2007.
- Sotsialno-ekonomichni stan Ukrainy: naslidky dlia narodu ta derzhavy: natsionalna dopovid* [The socio-economic situation in Ukraine: Implications for People and the State: the national report]. Kyiv: NVTs NBUV, 2009.
- Sukhorukov, A. I. *Suchasni problemy finansovoi bezpeky Ukrainy* [Modern problems of the financial security of Ukraine]. Kyiv: NIPMB, 2005.
- Systema ekonomichnoi bezpeky derzhavy* [The system of economic security]. Kyiv: Stylos, 2009.
- Yerokhin, S. A. *Strukturna transformatsiia natsionalnoi ekonomiky (teoretyko-metodolohichni aspekt)* [Structural transformation of the national economy (theoretical and methodological aspects)]. Kyiv: Svit znan, 2002.
- Yermoshenko, M. M. *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [The financial security of the state: national interests, the real threat, strategy support]. Kyiv: VTs KNTEU, 2001.